

Návrh kroků ke zkvalitnění grantového řízení

Následující návrhy vznikly v rámci dvou programových bodů iniciativy Za Česko kulturní, které postulují Dialog a spolupráci vedení Ministerstva kultury ČR s představiteli české živé kultury a subjektů poskytujících služby v umění a Naplňování Koncepce účinnější podpory umění na léta 2007–2013 schválené vládou ČR v květnu 2006, vytvoření Rady pro umění. Tyto návrhy se týkají procesu grantového řízení, tj. vyhlášení grantů, jejich přijímání a vyúčtování. Upozorňují na možnosti větší efektivity procesu, jeho zjednodušení a zkvalitnění. Nejsou úplnou analýzou tohoto procesu, nezahrnují tedy skutečnosti, které v grantovém řízení považujeme za efektivní a oboustranně vhodné. Nehodnotí ani jednotlivé kroky ministerstva kultury, které zvláště v posledních letech z iniciativy této instituce znamenaly posun v předve zkvalitňování procesu tohoto řízení. Jsou nabídkou ministerstvu kultury k reflexi jeho činnosti. Následující text obsahuje takové návrhy, které neodporují dokumentům, z nichž systém přidělování dotací vychází (Zásady vlády pro poskytování dotací..., Příloha k usnesení vlády 1. 2. 2010, Příkaz ministra 42/2006, Příkaz ministra 13/2007). Podněty k těmto zastřešujícím dokumentům podáme v samostatných návrzích, které budou následovat.

1. Maximální počet žádostí

„[...] Žadatel může předložit maximálně 3 projekty, každý formou samostatné žádosti. [...]“ (Profesionální výtvarné umění, Divadelní umění) „Žadatel může předložit maximálně 3 projekty z každého grantového okruhu, každý formou samostatné žádosti. Jednorázová podpora celých edicí, spisů apod. není možná, dotovat lze pouze jednotlivé tituly.“ (Vydávání neperiodických publikací) atd.

Je rozdíl mezi projekty méně náročnými a s malými rozpočty a projekty složitějšími a nákladnějšími. Např. pět malých projektů se může objemem práce a rozpočty vyrovnat jednomu velkému. Toto opatření tedy zbytečně svazuje ruce žadatelům v kontinuitě a plánování (rozložení, možnosti vícezdrojového financování v daném období) jejich činnosti. Jde o zbytečné restriktivní opatření, v kompetenci komisí je posoudit, zda je žádající subjekt schopen kvalitně realizovat více projektů (viz podmínky: „Předložené žádosti [...] posoudí a ohodnotí (formou bodování) komise [...] podle následujících věcných kritérií: [...] reálnost projektu včetně přiměřenosti nákladů, schopnost žadatele projekt realizovat [...]“). Toto kritérium také omezuje konkurenčnost kulturního prostředí. V případě grantů na neperiodické publikace, kde je stanoven maximální počet tří žádostí na jeden okruh, tato podmínka diskriminuje specializovaná nakladatelství.

Tuto podmínku navrhuje vypustit, případně maximální počet žádostí přiměřeně zvýšit.

2. Příjmy z realizace projektu

„[...] Odbor umění a knihoven Ministerstva kultury [...] posuzuje, zda: [...] rozpočtový formulář vykazuje příjmy z realizace projektu, [...] předkládaný projekt je z oblasti profesionálního umění a je v souladu s předmětem činnosti či podnikání žadatele.“ aj.

Podmínka vlastních příjmů z projektu (u profesionálního umění) a ze vstupného (v oblasti profesionálního divadla, pro oblast tance a pohybového divadla, kde je ve vyúčtování vyžadováno, aniž je uvedeno jako podmínka v rozhodnutí o přidělení dotace) vylučuje z dotace celou skupinu dnešního velice progresivního umění. Tyto

kulturní aktivity se nerealizují v divadelní budově nebo tanečním sále, ale intervnují do veřejného prostoru, a to na vysoké profesionální úrovni. Posláním umění ve veřejném prostoru je přibližovat současné umění blíže společnosti, což je poslání shodné s posláním dotačních řízení MK. Grantový systém by měl reflektovat tyto aktuální tendence současného živého umění. Druhou skupinou, kde je příjem ze vstupného v nejasném pojetí, jsou jednotlivé autorské projekty, které často prezentují svou práci v divadlech a kulturních zařízeních. Provozovatelé těchto zařízení vybírají vstupné, ale umělci zde nehrají za vstupné, ale za honoráře. Příjem ze vstupného tudíž nemůže být součástí účetnictví jejich projektu. Příjmem bude odměna za večerní představení poskytovaná formou honoráře.

Jde v zásadě o problém významu slova *profesionální* – zda se tím myslí, jak implikuje žádost, že jde o projekty výdělečné či částečně výdělečné, či zda toto označení znamená, že se realizátoři projektu touto činností živí, respektive zda ji vykonávají na profesionální úrovni. Domníváme se, že důraz by měl být kladen nikoli na první možný význam slova, ale na významy jiné (kvalita, služba veřejnosti), jak to odpovídá formulaci podmínek přidělování dotací (přínos). **Tuto podmínku navrhuje vypustit.**

3. Mzdové náklady

„V případě celoroční činnosti obecně prospěšných společností může být dotace poskytnuta na úhradu mzdových nákladů (včetně odvodů zaměstnavatele) až do výše 10 % celkové dotace poskytnuté na daný projekt“ (<http://www.mkcr.cz/professionalni-umeni/granty-a-dotace/default.htm> - Divadelní umění aj.)
„Z dotace nelze hradit výdaje na mzdy“ (Neperiodické publikace) aj.

Pro subjekty využívající grantový systém (zejména ty větší, například typu o. p. s.) je velmi omezující nemožnost žádnou část dotace na mzdy a provozní náklady, resp. možnost využít na mzdy a provozní náklady jenom 10 % dotace. V praxi to vede k najímání externích spolupracovníků místo uzavírání řádných pracovních smluv, tedy k systému, který je pro stát z hlediska daní a podpory zaměstnanosti kontraproduktivní. **Navrhujeme, aby podmínky umožnily používat dotace na úhradu mzdových nákladů do výše 30 % poskytnuté dotace.**

4. Finanční participace veřejného rozpočtu

„Žádost musí obsahovat [...] Potvrzení o podání žádosti o finanční participaci minimálně jednoho dalšího veřejného rozpočtu (kraj, obec, městská část). [...] Předložené žádosti zařazené do výběrového dotačního řízení posoudí a ohodnotí [...] komise pro výtvarné umění výběrového dotačního řízení – profesionální výtvarná oblast podle následujících věcných kritérií: schopnost zajistit vícezdrojové financování (veřejné rozpočty, soukromé zdroje) [...]“ (zdroj: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=1312>) aj.

Tato podmínka – týkající se oborů profesionálního výtvarného umění, hudby, tance a divadla – zbytečně diskvalifikuje projekty, u nichž nelze počítat z podporou z jiné oblasti veřejného rozpočtu, ale které jsou např. částečně hrazeny ze soukromých či zahraničních zdrojů apod. (Viz kompetence komisí spočívající v posouzení schopnosti vícezdrojového financování, která je sama o sobě dostatečná.) Další problém vzniká, když např. krajské úřady v daném roce dotační program na uvedené aktivity nevyhlásí či nevyhlásí. Nelze také mechanicky propojit státní úroveň s krajskou, například Praha nezná dvouleté granty. Kritériem pro přidělení dotace by měla být kvalita projektu a jeho přínos, nikoli participace veřejné správy. **Podmínku navrhuje vypustit.**

5. Procentuální poměr přidělené dotace a celkových nákladů

„Pokud se sníží celkové náklady na realizaci projektu, je příjemce povinen zachovat původní maximální procentuální podíl dotace uvedený v Rozhodnutí.“ (<http://www.mkcr.cz/cz/zahranicni-vztahy/granty-a-dotace/vyhlaseni-vyberoveho-dotacniho-rizeni-oz-na-rok-2010-34727/> - Zahraniční vztahy) – obdobně film

Pravidla pro vyúčtování u zahraničního odboru MK trvají na nesmyslné podmínce dodržení přesného procentuálního poměru dotace vzhledem k celkovým nákladům, a to podle původního projektu. V praxi to nutí téměř všechny příjemce grantu žádat o změnu rozhodnutí v průběhu roku. U jiných dotačních programů je v podmínkách – rozumně mj. vzhledem k tomu, že výše dotace je oproti žádostem zpravidla krácena – formulován pouze maximální podíl na celkovém rozpočtu projektu. **Podmínku navrhujeme vypustit.**

6. Lektorské posudky, doporučení (žádosti)

Odůvodnění žádosti, respektive popis projektu je součástí příloh žádosti. Posudky tak často pouze zdvojují informace uvedené v popisu projektu, vedou k tomu, že doporučující pouze sepisuje jakési slohové cvičení. (Praxe tohoto zjednodušeného odkazu na doporučující autority, resp. garanty projektu je obvyklá u žádostí např. Česko-německého fondu budoucnosti, projektů PHARE apod.) **Navrhujeme, aby byla vytvořena kolonka v žádosti, uvádějící jméno doporučitele či doporučitelů, povolání, instituci, případně jako možnost třemi větami odůvodnění doporučení.**

7. Údaje o celkovém rozpočtu organizace za uplynulý rok (vyúčtování)

Ve vyúčtování projektů je požadavek uvádět celkové údaje o rozpočtu organizace za uplynulý rok, ačkoli vyúčtování se podává k datu 15. 1. nebo k 31. 1. Zpracování účetní uzávěrky organizace je však k tomuto datu nereálné. Bylo by vhodné zvážit smysl poskytovaných dat a vázat subjekty spíše poskytnutím informací ze skutečné účetní uzávěrky, která se vždy váže k daňovému přiznání do 31. 3. daného roku. **Navrhujeme vypustit.**

8. Duplicita vyplňovaných informací o žadateli

Navrhujeme v případech, kdy žadatel u jednoho okruhu žádá o více projektů, aby informace o něm byly součástí jednoho formuláře a nebylo je nutno vyplňovat pro každý projekt znovu. Ušetří se tím čas žadatelů, čas na administrativní zpracování i papír. Podobně v případě požadovaných dokladů o právní subjektivitě a zřízení bankovního účtu – pro žadatele, kteří žádají každoročně, by v žádosti stačilo uvést, že tyto doklady je třeba předložit pouze v případě, pokud doznaly změny od doby, kdy byly naposledy předloženy. (Viz podmínky pro podporu neperiodických publikací, které to formulují ve směr této žádoucí tendence: „při podání více žádostí stačí přiložit tyto doklady [o právní subjektivitě] pouze jednou“).

9. Podmínka čistě literárního změřen (Periodika a další literární akce)

„Dotační řízení pro vydavatele literárních periodik v tištěné či elektronické podobě. [...] Pozn.: Do užšího výběru nebudou zařazeny žádosti o podporu vydávání periodik (event. sborníků), které mají jiné než literární zaměření.“ (zdroj: <http://www.mkcr.cz/cz/literatura-a-knihovny/granty-a-programy/periodika-a-dalsi-literarni-akce--8211;-dotace-na-rok-2009-5988/>)

Řada významných kulturních časopisů se nezabývá jenom literaturou, což je výsledkem jednak tradice českých literárních časopisů, jednak je to žádoucí kvůli posilování kulturního vědomí jako celku, literatura není vytržená oblast kultury. Striktní jednooborové vymezení by nemělo být hlavním kritériem, tím by nemělo být ani kvantifikačně přesnější hledisko, ale (a to je věc kompetence komisí) kvalita a přínos pro literaturu. (Srov. obdobnou, ale flexibilnější formulaci v podmínkách výběrového dotačního řízení na podporu projektů profesionálního výtvarného umění: „Výběrové dotační řízení je určeno vydavatelům odborných periodik *s převažující reflexí profesionální výtvarné kultury*, která systematicky hodnotí a ovlivňují současné výtvarné umění v tuzemsku i v zahraničí, představují je veřejnosti.“ či Divadelního umění aj. a podmínky výslovně počítající s multioborovými projekty.) **Navrhujeme buďto upravit formulaci ve smyslu volnějšího zadání, případně vytvořit kategorii „kulturních časopisů“ (ať už obecně v zadání nebo formou vlastního okruhu). Formulace uvedená v poznámce k tematickým okruhům by měla být přeformulována tak, aby bylo jasné, že nejde o vyloučení periodik, která se zabývají literaturou i jinými obory či kulturně-společenskými oblastmi.**

10. Podmínka pevné ceny publikace a uvedení ceny v tiráži (Neperiodické publikace)

„[...] vydavatel se zavazuje dodržovat po dobu jednoho roku pevnou cenu publikace, která bude uvedena v tiráži - porušení tohoto ustanovení, uvedeného ve smlouvě, může být postihováno sankcemi“ (Zdroj: <http://www.mkcr.cz/cz/literatura-a-knihovny/granty-a-programy/vydavani-neperiodickyh-publikaci---vyhlaseni-programu-na-rok-2009-5439/> - Kompletní text vyhlášení včetně formuláře žádosti)

Uvádění ceny v tiráži bylo zvykem do roku 1989 u státních nakladatelství. Zmizelo mj. proto, že nakladatel není schopen zaručit cenu, za jakou bude knihu prodávat knihkupec, navíc existuje systém různých slev při nákupu po internetu, obvyklé jsou také různé akce, kdy nakladatelé prodávají knihy se slevou (která se zpravidla určuje ve vztahu k poskytovanému rabatu) apod. Dodržení pevné ceny publikace je tedy v tomto smyslu pouze formální (pevné ceny, za kterou nakladatel prodává distributorovi? pevné ceny konečné pro příjemce? a co sazba DPH a její proměny?). Tato podmínka není – rozumně – uplatněna u oblastí Výtvarného umění, kde je také možno žádat o dotaci na vydání publikace. Určení prodejní ceny u příjemce dotace vyplývá mj. z podmínek přidělování dotací (viz zásady pro poskytování dotací NNO), které určují, že projekt nesmí být ziskový. To je dostatečné kritérium pro chování příjemce dotace, aby cenu nenavyšoval ve prospěch případného zisku. **Navrhujeme vypustit.**